

ЛАТИНА ДЛЯ МІЛЕНІАЛІВ: ЯК СЬОГОДНІ ЗАЦІКАВИТИ ЛАТИНСЬКОЮ МОВОЮ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Латинська мова продовжує займати місце у переліку базових знань для багатьох спеціальностей. Працюючи зі студентами-міленіалами, викладач часто стикається з низькою обізнаністю щодо античної історії та культури. Тож розробляючи заохочення до вивчення латини та пояснення матеріалу через асоціації із фоновими знаннями, цей факт має бути врахованим. Пропонуємо звернути увагу на збільшення присутності латини у масовій культурі та популярних медіа. Посилання на знайомі сучасним студентам назви брендів, кінострічок, музичних творів, книги та телесеріали можуть постати засобом побудови нових когнітивних зв'язків. Як свідчить досвід іноземних викладачів «живої латини», використання сучасних інформаційних каналів (*Youtube, Instagram, блоги*) допомагає донесенню інформації звичними для міленіалів способом.

Ключові слова: латинська мова, міленіали, масова культура, бренди, *YouTube, Instagram*

Latin language holds its place among basic disciplines for numerous specialities. Working with millennial teacher usually meets low acknowledgement about Ancient history and culture. This fact must be taken into consideration developing encouragement for studying Latin and explanations through associations with basic knowledge. We suggest drawing attention to significant rise of Latin presence in mass culture and popular media. References to familiar to students brand names, movies, music, books, TV-series may become a tool for development of new cognitive connections. As the experience of foreign teachers of "live Latin" proves usage of modern information channels (YouTube, Instagram, blogs) is great assistance in delivering information to millennials in the way they are used to.

Key words: *Latin language, millennials, popular culture, brands, YouTube, Instagram*

Будь-яка вступна лекція з латини починається твердження «латина - мертвa мова». Згодом викладачі намагаються спростувати його, говорячи про Ватикан, згадуючи крилаті вислови та наводячи приклади з медичної або юридичної термінології. Та сумніви щодо необхідності вивчати «мертву мову» вже зародилися.

Звичайно, людину, яка вже мотивована вивчати латинську мову як основу професійної мови, зацікавити легко. Однак зацікавити студента, який вважає, що латинська мова це мова Латинської Америки, проблематично. Очевидно, що для більшості сучасних здобувачів освіти відомості про античну культуру та античні мови не є базовою складовою уявлень про культуру. Так само очевидно, що аргументація викладача не може спиратися виключно на звернення до культурних цінностей античності за відсутності у слухачів фонових знань з історії та міфології.

Разом із тим можна помітити поступову трансформацію ролі латини на багатьох рівнях сучасної комунікації. Від анахронізму, елітарної маркованості,

сuto професійної принадлежності (перш за все, медицина, юриспруденція) відбувається зрушення до використання латинської лексики у сферах, орієнтованих на широкий загал. Яскравим прикладом постає використання латинських слів, виразів та абревіатур у назвах брендів та творів масового мистецтва.

Відзначимо, що цей феномен вимагає окремих грунтовних досліджень як лінгвістами, так і спеціалістами з брендінгу та масової комунікації. Однак вказане явище має й значний евристичний потенціал, безпосередньо дотичний до викладання латинської мови у закладах вищої освіти, зокрема медичних.

Завданням нашої роботи є привернути увагу до тих форм, у яких латина функціонує у сучасному повсякденні, та окреслити перспективні способи залучення цих форм до процесу викладання латини студентам, які народилися на початку та у середині 2000 років.

Сучасна молодь значно прагматичніша і прагне швидкого результату й практичної користі від будь-якої навчальної діяльності. Те, що латина займає усе більш міцні позиції у сучасному світі, може постати прекрасним інструментом до мотивації її вчити.

За нашими спостереженнями, акцент викладача на використанні латини у брендінгу має позитивний ефект. Демонстрація сучасних фіrmових знаків («Nivea», «Audi», «Opera») та постерів із назвами кінострічок останніх років «Джон Уік. Parabellum», «Tenet», «Harry Potter», «Aquaman» на вступній лекції з латинської мови виконує кілька завдань: 1) привертає увагу аудиторії; 2) створює зв'язок з уже існуючим досвідом слухача; 3) доводить твердження про присутність латини у сучасному світі.

На таких прикладах демонструється те, що студенти вже знайомі із латиною, однак цього не усвідомлюють. Спочатку, вільнозвання викликають лише «Harry Potter», хоча вже далеко не всі читали книжки чи дивилися фільми, та «Aquaman». Те, що niveus - білий, audire □ слухати, опера □ множина від opus (справа, робота), para bellum □ не лише назва зброї, але й частина крилатого вислову «Si vis pacem para bellum», TENET □ відомий римський паліндром, □ нова для більшості інформація. Разом з тим здобувачам освіти стає зрозумілим, яким чином латина є частиною їхнього повсякдення та їхнього культурного досвіду.

Перспективним видається використовувати бренди із латинськими словами як приклади для розгляду певних фонетичних та граматичних явищ: вимова qu («Aquamen»), своєрідність вимови голосних, управління прийменників («Ad astra», «Ad vita»), множина середнього роду («Opera») тощо.

Надзвичайно продуктивним в плані усвідомлення студентами значущості знання латини є розгляд латинських абревіатур. Органічним видається перехід від аналізу знайомих, однак свідомо не асоційованих з латиною, AD, NB, a.m., vs., RIP до професійних скорочень (зокрема, у медицині: vv., mm., lig., TB, IV, EEG, OD, Rp., M.D.S.). І тут доречним буде звернення до масової культури: згадаємо кінострічку стрічку «P.S. I love you», серіал «House M.D.», vs - що використовується на позначення супротивників у реп-батлах.

Користь від сучасної телеіндустрії та популярної літератури для вивчення саме медичної латинської термінології важко переоцінити. Кількість телесеріалів медичної тематики є феноменальною: «House M.D.», «Greys' Anatomy», «Good Doctor», «Red Band Society», «New Amsterdam», «Chicago MED», «Call the Midwife», «A Young Doctor's Notebook», «The Knick» □ це лише деякі з найвідоміших у світі та в Україні. Вони можуть постати невичерпним джерелом

для роботи з медичною латинською термінологією. За часів популярності серіалу про доктора Хауса майже всі знали, що *lupus* — вовчанка, та говорили про автоімунні захворювання. Сьогодні усім відомі ознаки аутизму, адже головний герой серіалу «Good Doctor» — Шон Мерфі — страждає на це захворювання.

Використання відео-фрагментів — невід'ємний елемент вивчення сучасних мов, однак викладання латини у вітчизняних ЗВО, на жаль, оминає такий прекрасний метод, зосереджуючись на механічному відтворенні озвучених викладачем термінів.

Поряд із кіно та телебаченням матеріал для демонстрації «життєздатності» латини дає література. Традиційно при згадці про художню літературу про лікарів на думку спадали Чехов та Булгаков, однак за останні десятиріччя у цьому сегменті літератури відбулися суттєві зміни. Усе більшою популярності набувають автобіографічні твори професійних лікарів: Генрі Марша, Адама Кея, Поля Каланіті та інших.

Інтерес до книг британського нейрохіурurga Генрі Марша дуже високий, адже у них описується і його досвід роботи в Україні. Для викладачів латини і медичної термінології книга «Історії про життя, смерть та нейрохіургію» [2] може постати джерелом прикладів для курсу клінічної термінології. Деякі розділи навіть мають латинські назви «*Angor animi*» («відчуття або ж усвідомлення власного умиріння, відмінне від страху перед смертю чи бажанням померти» [2, с. 88], «*Anaesthesia dolorosa*» (сильний спонтанний біль, що виникає в нечутливій зоні) [2, с. 289], а інші «Лейкотомія», «Емпіема», «Олігодендрогліома» — демонструють особливості вживання греко-латинських терміноелементів у нейрохіургії та онкології.

В українському перекладі книги Адам Кей «Буде боляче. Таємні щоденники лікаря-ординатора» численні медичні терміни пояснюються у примітках, однак іноді самі медичні терміни стають елементами лінгвістичної гри чи основою гумористичних фрагментів. Так, розповідаючи про жінку, що з'їла плаценту своєї дитини, А. Кей пише: «Г.Л. (пацієнтки) називає це «плацентофагією», але в існування такого слова не надто віриться: будь-яка вигадка може здатись офіційним терміном, якщо її перекласти давньогрецькою» [1, с. 114]. Комічним є авторське пояснення терміну міомектомія — «видалення фіброми — доброкісних вузлів у м'язовій тканині матки, що їх приирають звідти інструментом, який фактично являє собою коркотяг» [1, с. 52].

Зустрічаємо тут і медичні абревіатури з поясненням: «Прибіг старший ординатор, виконав PV та видавив кавалок плаценти, що спричинив кровоточу» [1, с. 46]. PV пояснюється перекладачем як «вагінальний (*per vagina*) огляд» [1, с. 46]. Звичайно, правильно *per vaginam* — однак вважаємо це одним яскравим прикладом необхідності знання і правильного уживання професійних термінів.

Вищезгадане не вичерпує різноманіття функціонування латини у сучасному медіапросторі. Із розповсюдженням коронавірусу усе більше публікацій у ЗМІ містять медичні терміни, часто в латинському варіанті (*Coronavirus* — є досить яскравим прикладом). спостерігаємо навіть появу неологізмів на зразок *in silico* — що позначає комп’ютерне дослідження (за аналогією до *in vivo*, *in vitro*) [5]. Досить часто до латинських висловів вдаються політичні діячі та фінансові аналітики. Не варто оминати і одне з найрозповсюдженіших застосувань крилатих висловів, а саме татуювання.

Однак наявність сучасного ілюстративного матеріалу ще не все. Здобувач освіти схильний шукати альтернативи до традиційних методів викладання

навчального матеріалу. І в цьому плані здається конструктивним звернутися до досвіду закордонних колег-латиністів (особливо прибічників методу «живої латини»), які успішно опанували сучасними каналами комунікації зі студентами.

На особливу увагу заслуговує самий факт наявності цих каналів, що функціонують упродовж багатьох років, набувши характеру повноцінної освітньої платформи. Це не просто записи аудиторних занять, але контент адаптований до формату YouTube або відео-блогу.

На приклад, Бен Джонсон, вчитель старшої школи зі штату Мен, США, з 2011 року веде YouTube канал Latintutorial [3]. Охоплено матеріал від правил вимови та відомостей про відміни, дієвідміни, роди тощо до прикладів з аналізом функцій відмінків. Є також невеликі відео, присвячені римській культурі (Populus, the Roman People; Teachers in Ancient Rome і т.д.), коментарі до текстів, уроки за розповсюдженим у США підручником «Ecce Romani». У коротких (10–15 хвилин) відео на лаконічному чорному фоні з'являються слова та приклади, до яких дається усний коментар.

На каналі Satura Lanx з 2019 року італійська викладачка латини та давньогрецької розміщує невеликі уроки та подкасти присвячені вивченю «живої латини». Правила вимови, адаптовані уривки з художніх текстів, вправи для початківців – усе латиною [8].

Прикладом поєднання сайту та публікацій у Instagram та Facebook є Legonium Ентоні Гіббонса [4]. Концепція автора полягає у навченні латини, що ілюструється за допомогою конструкторів Lego, що і реалізується на інтернет-платформах. На сайті доступна розгалужена програма вивчення латини із посібниками, наочними матеріалами, зразками завдань, аудіо-супроводом тощо. Колекція постійно оновлюється, а щоденні публікації лінгвістичного та культурологічного характеру у соціальних мережах можуть бути використані як наочний матеріал на заняттях.

Привертає увагу робота Люка Раньєрі із двома YouTube каналами Polymathy [6] та Scorpio Martianus [7]. Адепт методу «живої латини», він словом, справою та відео доводить можливість та переваги цього методу. Для нас цікавим постає звернення до масової культури, іронія, створення несерйозних матеріалів, словесна гра – все, що насправді заохочує здобувачів освіти вчитися та підтримує їхній ентузіазм.

Доробок закордонних викладачів латини відзначає висока якість відео, короткочасність записів, яскрава особистість автора, налаштованість на комунікацію й зворотній зв’язок, оперативна реакція на коментарі.

На жаль, вітчизняний YouTube нічого аналогічного запропонувати не може. Так, є нечисленні відео, присвячені латинській граматиці, алфавіту та вимові. Найчастіше вони розкривають матеріал вступних лекцій з латини. Варто відзначити YouTube канал В.В. Ставнюка, доктора історичних наук, професора КНУ ім. Т.Г. Шевченка [9]. Автор розмістив матеріали з історії Давньої Греції та Риму, а також з латинської та давньогрецької мови і є унікальним прикладом в українському освітньому сегменті.

Якісний та повноцінний контент, присвячений розгляду латинської мови для вивчення медичної термінології, не представлений ані у вітчизняному, ані світовому YouTube просторі. Цілком можливо, саме українська спільнота латиністів має змогу заповнити ці прогалини.

Сучасні технології та функціонування латинської мови у масовій культурі та медіапросторі спростовують ідею смерті латини. Усвідомлення цього тими, хто

навчає, та трансляція тим, хто навчається, може лише полегшити процес комунікації, навчання, оволодіння загальними культурними зasadами та професійною культурою лікаря.

Змінивши риторику зі збереження «мертвої» античної спадщини на здатність оволодіти кодом сьогодення, ми переведемо латину у нову парадигму, у жодному разі не пориваючи із традиціями класичної культури й освіти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кей А. Буде боляче. Таємні щоденники лікаря-ординатора. Х.: Віват, 2020. - 256 с.
2. Марш Г. Історії про життя, смерть і нейрохірургію : зб. оповідань. Львів : Вид-во Старого Лева, 2015. 320 с.
3. Latintutorial. URL: <https://www.youtube.com/user/latintutorial>
4. Legionum. URL: <http://www.legionum.com/>
5. Mukherjee Siddhartha. What the Coronavirus crisis reveals about American medicine / The NewYorker. April 27, 2020. URL: <https://www.newyorker.com/magazine/2020/05/04/what-the-coronavirus-crisis-reveals-about-american-medicine>
6. Polymathy. URL: <https://www.youtube.com/channel/UCLbiwlm3poGNh5XSvIXBkGA>
7. Scorpio Martianus. URL: <https://www.youtube.com/channel/UCRllohBcHec7YUgW6HfltLA>
8. Sutura Lanx. URL: <https://www.youtube.com/channel/UCLbiwlm3poGNh5XSvIXBkGA>
10. Viktor Stavnyuk. URL: https://www.youtube.com/channel/UCM2hwWi91_ZPImQ2GUx0Znw

УДК 821.111.-3.09 О. Генрі

Лозенко В. В.

**Харківський національний медичний університет,
Харків, Україна**

ХУДОЖНЯ СПЕЦИФІКА НОВЕЛИ «ФАРАОН І ХОРАЛ» О. ГЕНРІ

Дана стаття присвячена художнім особливостям новели «Фараон і хорал» американського письменника О. Генрі. У ході дослідження твору було виявлено такі характерні для письменника особливості, як іронія, поєднання комізму та трагізму, динамічність сюжету. Головний герой новели «Фараон і хорал» — злодій Coni, який використовує будь-який спосіб потрапити в тюрму. Тюрма означає зимовий притулок для безхатька Coni. У пошуках спроб потрапити в тюрму Coni приходить до думки, що він буде заробляти чесною працею. Таке рішення герой прийняв, слухаючи прекрасну музику біля церкви. Іронія міститься в тому, що після прийняття такого рішення полісмен заарештовує Coni. Привертає увагу назва оповідання «Фараон і хорал», поєднання в ньому комічного та високого, піднесено: фараон (the cop) на слензі означає «полісмен», «поліцейський». Хорал (the anthem), у свою чергу, має значення «гімн», «урочиста пісня». Антитеза комічного та трагічного, гумористичного і піднесено: виявляється одним із характерних прийомів автора, завдяки якому створюється оригінальний сюжет з непередбаченою розв'язкою. Антитетичний прийом підсилює трагікомізм зображеніх ситуацій.